

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 26 (2001)

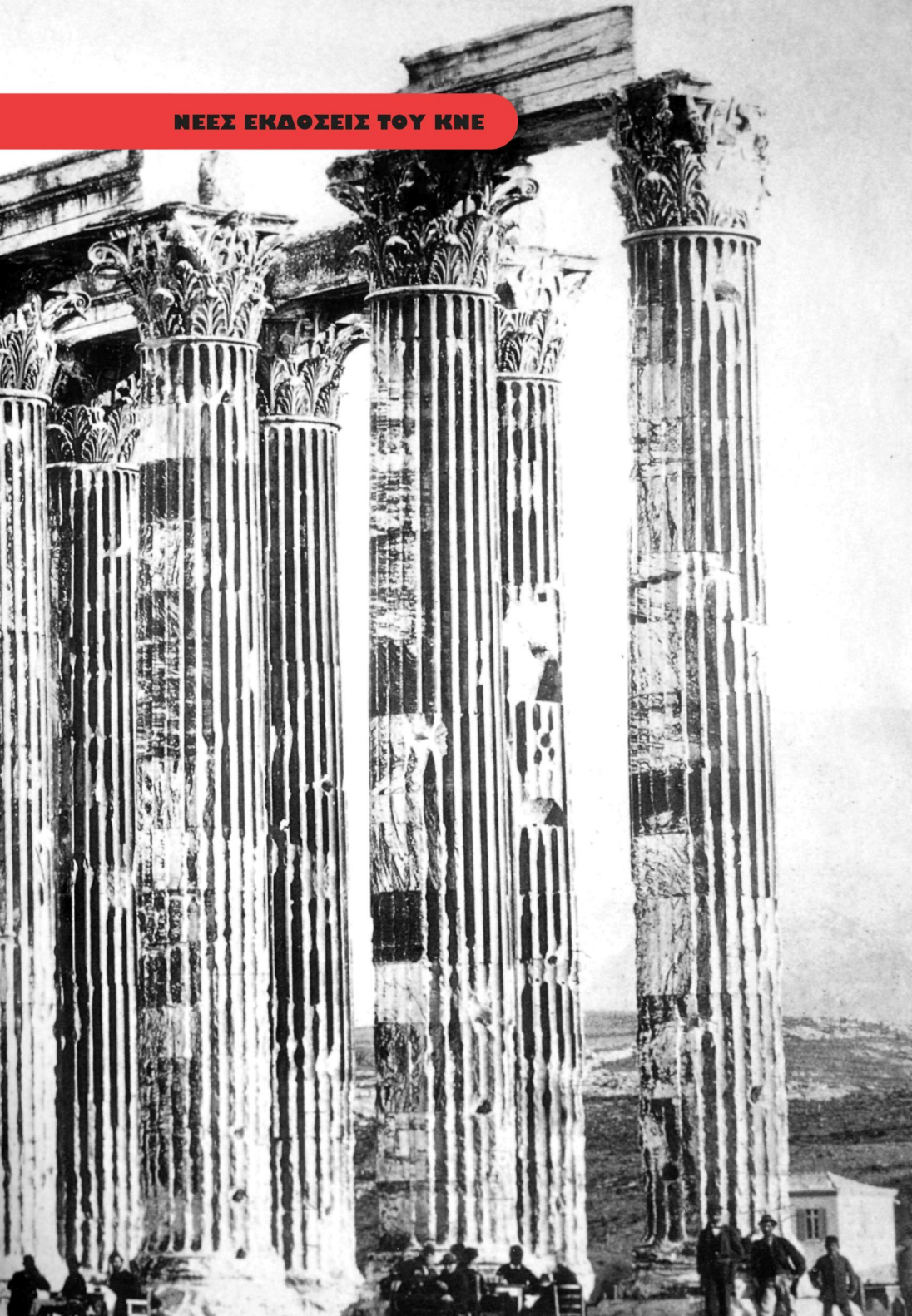
ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΝΕ Εκδόσεις ΙΑΕΝ

doi: [10.12681/news.242](https://doi.org/10.12681/news.242)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΝΕ Εκδόσεις ΙΑΕΝ. (2009). *Ενημερωτικό Δελτίο*, 26, 6-14.
<https://doi.org/10.12681/news.242>

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΝΕ

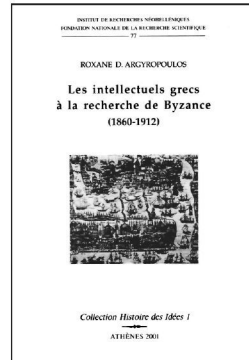

Roxane D. Argyropoulos,

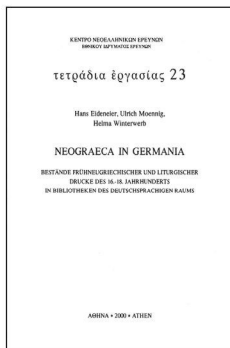
Les intellectuels grecs à la recherche de Byzance (1860-1912),

Institut de Recherches Néohelléniques, Fondation Nationale de la Recherche Scientifique, no. 77, Collection "Histoire des Idées"-I, Athènes 2001, 100 σελ.

Στην καινούργια σειρά με θέμα την ιστορία των ιδεών, την οποία εγκαινιάζει το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, δημοσιεύθηκε η μονογραφία αυτή με αντικείμενο την ένταξη του Βυζαντίου στην ελληνική εθνική ιστορία κατά το διάστημα 1860 ως 1912. Στα κεφάλαια του βιβλίου μελετώνται οι όψεις της ανάδυσης μίας καινούργιας ιστορικής συνείδησης η οποία επεκτάθηκε σε όλους τους τομείς της πολιτισμικής ζωής του ελληνισμού. Η αρνητική εικόνα του Βυζαντίου, όπως κληροδοτήθηκε από τον γαλλικό Διαφωτισμό και τον Gibbon, παραμερίζεται, δίνοντας τη θέση της σε προσπάθειες ανάδειξης της μεσαιωνικής περιόδου του ελληνικού πολιτισμού. Παρατηρούνται πολιτισμικά φαινόμενα, όπως η καινούργια ορολογία που προέκυψε από την τελική επικράτηση του όρου "Βυζάντιο", ο αντίκτυπος στη λογοτεχνία, στη φιλοσοφική σκέψη και γενικότερα στον ελληνικό ρομαντικό εθνικισμό, ο οποίος συμπορεύεται με άλλους ανάλογους εθνικισμούς της Ευρώπης, τονίζοντας τη σπουδαιότητα της μεσαιωνικής ιστορίας. Επίσης, οι σχέσεις μεταξύ ελληνισμού και Χριστιανισμού, όπως αυτές διαμορφώνονται την εποχή αυτή, καλύπτουν ένα ξεχωριστό κεφάλαιο της μονογραφίας. Διερευνώνται ακόμη οι απόψεις όχι μόνο του Σπ. Ζαμπέλιου, του Σκαρλάτου Βυζαντίου και του Κ. Παπαρρηγόπουλου, αλλά και διανοουμένων του 19ου αιώνα, όπως των Δ. Θερεϊανού, Στ. Κουμανούδη, Κ. Καλλιγά, Π. Βράιλα-Αρμένη, Θ. Καρούσου, Δ. Βικέλα, Σπ. Λάμπρου, οι οποίοι έδωσαν προσωπικές απόψεις στο τρίπτυχο ιστορικό σχήμα των Σπ. Ζαμπέλιου και Κ. Παπαρρηγόπουλου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το θεωρητικό υπόβαθρο, το οποίο προσέδωσε ο γερμανικός ιδεαλισμός και ιδιαίτερα η εγελιανή φιλοσοφία στον προβληματισμό αυτόν. Από την προοπτική αυτή, ο Πέτρος Βράιλας-Αρμένης και ο Θεόδωρος Καρούσος συμπορεύονται με το ιστορικό έργο του Παπαρρηγόπουλου, στηριζόμενοι σε φιλοσοφικές έννοιες ενός μετριοπαθούς εγελιανισμού, όπως αυτός προκύπτει από τον στοχασμό των Ιταλών εγελιανών και τα έργα των Ζέλλερ και Σβένγκλερ. Έτσι, παράλληλα με την εθνική ιστορία διαμορφώνεται και μια εθνική φιλοσοφία, η οποία βασίζεται στη διαχρονικότητα της ελληνικής σκέψης και προβάλλει την πολιτισμική ενότητα του ελληνισμού.

Hans Eideneier, Ulrich Moennig, Helma Winterwerb,
Neograeca in Germania, Bestände frühneugriechischer und liturgischer drucke des
16.-18. Jahrhunderts in Bibliotheken des Deutschsprachigen Raums,
Τετράδια Εργασίας 23, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2000, 128 σελ.

Καταγραφή 538 αντιτύπων ελληνικών βιβλίων της περιόδου 1509-1800 που φυλάσσονται σε βιβλιοθήκες του γερμανικού χώρου, προϊόν ενός ερευνητικού προγράμματος που πραγματοποιήθηκε από το 1991 ως το 1995, αρχικά στο Πανεπιστήμιο της Κολωνίας και στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου, με τίτλο *Neograeca in Germania*. Το πρόγραμμα αυτό λειτούργησε για τρία χρόνια με την οικονομική υποστήριξη της Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG) υπό τη διεύθυνση του Hans Eideneier. Επιστημονικοί συνεργάτες ήταν από το 1991 ως το 1993 ο Ulrich Moennig και από το 1994 ως το 1995 η Helma Winterwerb.

Ερευνητικός σκοπός του προγράμματος ήταν η εξερεύνηση των γνώσεων που είχαν ή μπορούσαν να έχουν γερμανοί λόγιοι από τη Μεταρρύθμιση ως τον Διαφωτισμό. Για το σκοπό αυτό αναζητήθηκε και μελετήθηκε το αυθεντικό υλικό (χειρόγραφο και κυρίως έντυπο), που διέθεταν οι λόγιοι αυτοί για να πληροφορηθούν, καθώς και τα χειρόγραφα, αρχειακά και έντυπα κατάλοιπά τους (ταξιδιωτικές και αποστολικές αναφορές, βιβλία σχετικά με την Ορθόδοξη Εκκλησία και σχετικά με τους Έλληνες υπό οθωμανική κυριαρχία, γραμματικές, μέθοδοι εκμάθησης Νέων Ελληνικών και γλωσσάρια).

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της έρευνας εστιάστηκε το ενδιαφέρον στη συγκέντρωση του υλικού, το οποίο αποτελεί τη βάση για ειδικότερες μελέτες. Μερικές τέτοιες μελέτες έχουν ολοκληρωθεί, και δημοσιευτεί, άλλες έχουν προχωρήσει.

Βασικό στοιχείο και αφετηρία των ερευνών ήταν η συστηματική αναζήτηση νεοελληνικών παλαιότυπων βιβλίων, συμπεριλαμβανομένων λειτουργικών βιβλίων, στον γερμανόφωνο πολιτισμικό χώρο. Εφόσον τα νήματα των επιστημονικών σχέσεων δεν υπόκεινται στα δεδομένα κρατικών ή γλωσσικών συνόρων, επεκτάθηκε η αναζήτηση τέτοιων αντιτύπων εκλεκτικά και σε βιβλιοθήκες του ευρύτερου κεντρικού και βόρειου ευρωπαϊκού χώρου.

Φλορίν Μαρινέσκου,

Αρχείο Πρωτάτου, Ρουμανικά έγγραφα του Αγίου Όρους,

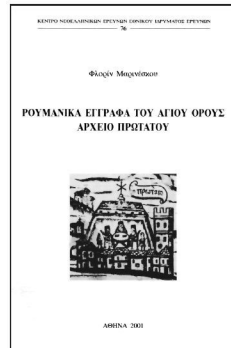
Αθήνα 2001, 658 σελ.

Στα πλαίσια της έκδοσης των περιλήψεων των ρουμανικών εγγράφων του Αγίου Όρους ο συγγραφέας δημοσιεύει τώρα το περιεχόμενο του ρουμανικού αρχείου του Πρωτάτου (Ιεράς Κοινότητας). Πρόκειται για ένα πλούσιο αρχείο, που περιλαμβάνει 1169 αρχαιακές μονάδες. Τα περισσότερα έγγραφα είναι γραμμένα στη ρουμανική γλώσσα, τα παλαιότερα στα σλαβονικά, ενώ ορισμένα είναι γραμμένα στα ελληνικά, στα γαλλικά, ιταλικά, κ.λπ.

Η Εισαγωγή (σελ.1- 28) αποσκοπεί να δώσει μία νέα ερμηνεία της ποικίλης βοήθειας (οικοδομικά έργα, χρηματική ενίσχυση, αφιέρωση μετοχιών, δωρεές ιερών αντικειμένων) των ηγεμόνων της Μολδαβίας και της Βλαχίας, ενώ περιγράφει αναλυτικά όλες τις μορφές της προαναφερόμενης βοήθειας. Παρουσιάζει επίσης ένα κατάλογο ηγούμενων από κάθε μετόχι του Πρωτάτου στη σημερινή Ρουμανία.

Μετά από την ταξινόμηση του αρχείου (σελ. 31-33) και τη συστηματική του περιγραφή (σελ. 35-37), ακολουθεί το σώμα των 1094 περιλήψεων των ρουμανικών εγγράφων (σελ. 39-547). Από την ανάγνωσή τους φαίνονται οι πολύπλευρες σχέσεις που είχε η Ιερά Κοινότητα, κατά τη διάρκεια έντε αιώων, με τις Παρίστριες Ηγεμονίες. Επίσης ο αναγνώστης αντλεί πολυάριθμες πληροφορίες για την πολιτική, οικονομική και εκκλησιαστική ιστορία των δύο Πριγκηπάτων. Ακολουθούν δύο δίγλωσσα ευρετήρια - ανθρωπωνύμια και τοπωνύμια (σ. 537-642), ένα γλωσσάριο ρουμανικών όρων και θεσμών (σ. 645-648), ένα πίνακα αντιστοιχιών (σ. 649-658) και μια σύντομη περίληψη στα γαλλικά (σ. 657-658).

Έγχρωμες και ασπρόμαυρες φωτογραφίες, κυρίως των μετοχιών και των θησαυρών τους συνοδεύουν το κείμενο.

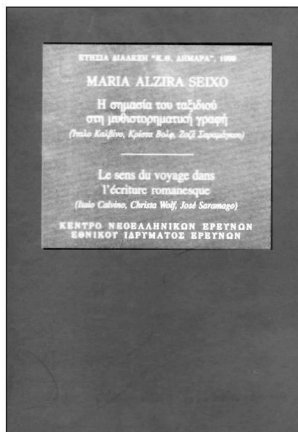

Maria-Alzira Seixo,

Η σημασία του ταξιδιού στη μυθιστορηματική γραφή (Ίταλο Καλβίνο,

Κρίστα Βολφ, Ζοζέ Σαραμάγκου),

ΚΝΕ/ΕΙΕ, σειρά: Ετήσια Διάλεξη Κ.Θ. Δημαρά-4, Αθήνα 2000, 91 σελ.

Η τέταρτη ετήσια διάλεξη Κ.Θ. Δημαρά δόθηκε στο ΕΙΕ, στις 15 Μαρτίου 1999, από την Μαρία-Alzira Seixo, καθηγήτρια Γαλλικής και Συγκριτικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Λισαβώνας. Το κείμενο δημοσιεύθηκε από το ΚΝΕ/ΕΙΕ στην ειδική δίγλωσση σειρά "Διαλέξεις Κ.Θ. Δημαρά". Τη μετάφραση από τα γαλλικά έκανε η Ράνια Πολυκανδριώτη.

Το θέμα το οποίο πραγματεύεται η Μαρία-Alzira Seixo κινείται πράγματι στην ευρύτητα των ενδιαφερόντων του Κ.Θ. Δημαρά, αφού όπως επισημαίνει και ο τότε διευθυντής του ΚΝΕ, Βασίλης Παναγιωτόπουλος, στον πρόλογό του, "το ταξίδι στη λογοτεχνία, στη φιλολογία και στην ιστορία, στάθηκε ένα από τα προνομιά και αγαπημένα θέματά του". "Η προσέγγιση την οποία επιχειρεί η Μαρία-Alzira Seixo διερευνά την έννοια της "ολότητας" ως φιλοσοφικού αξιώματος στη διασύνδεσή της με τη μυθιστορηματική οργάνωση. Με σύντομες αναγωγές στη σχέση έπους και μυθιστορήματος, αλλά και στις κυρίαρχες συνιστώσες της λογοτεχνίας του ρομαντισμού, του ρεαλισμού και του συμβολισμού, η Μαρία-Alzira Seixo αναλύει κάθε φορά τη σχέση του ατόμου με τον κόσμο και το υπερβατικό. Το ταξίδι στο μυθιστόρημα μεταφέρει τελικά την πορεία του ανθρώπου πάνω στη γη και τη συγκρουσιακή σχέση ανάμεσα στον ατομικό κατακερματισμό και την οπτική του ολικού και απόλυτου.

Η σχέση αυτή διερευνάται κυρίως μέσα από σύγχρονα μυθιστορηματικά έργα, όπως το *Αν μια νύχτα του χειμώνα ένας ταξιδιώτης* του Ίταλο Καλβίνο, *Κασσάνδρα* της Κρίστα Βολφ και *Η πέτρινη σκεδιά* του Ζοζέ Σαραμάγκου. Τελικά η σημασία του ταξιδιού στη σύγχρονη μυθιστορηματική γραφή αποκτά υπερβατικές και συμβολικές διαστάσεις και αποτελεί μια μετακίνηση με στόχο την αναζήτηση του προσωπικού μέτρου αλλά και του ίδιου του μέτρου του κόσμου.

Larry Wolff ,

Ο Διαφωτισμός και ο ορθόδοξος κόσμος. Δυτικές απόψεις για την ορθόδοξη Εκκλησία στην ανατολική Ευρώπη,

ΚΝΕ/ΕΙΕ, σειρά: Ετήσια Διάλεξη Κ. Θ. Δημαρά-5, Αθήνα 2001, 212 σελ.

Η πέμπτη ετήσια διάλεξη του ΚΝΕ αφιερωμένη στον Κ. Θ. Δημαρά πραγματοποιήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου του 2000 από τον καθηγητή της ευρωπαϊκής Ιστορίας στο Κολλέγιο της Βοστώνης (Boston College) Larry Wolff. Το κείμενο της διάλεξης εκδίδεται στα αγγλικά και ελληνικά, σε μετάφραση της Μαρίας-Χριστίνας Χατζηϊωάννου, με πρόλογο του διευθυντή του ΚΝΕ/ΕΙΕ Πασχάλη Κιτρομηλίδη. Στο κείμενό του ο συγγραφέας αποκαλύπτει ένα τρόπο ανάγνωσης της πολιτισμικής γεωγραφίας της Ευρώπης μέσα από το δίπολο Ανατολή – Δύση. Μια ανάγνωση που από την εποχή του Διαφωτισμού συχνά οδήγησε σε μανιαϊκές και απλουστευτικές θεωρήσεις του Ορθόδοξου κόσμου. Αφετηρία της μελέτης αποτελεί η εργασία του Κ.Θ. Δημαρά “Η τύχη του Βολταίρου στην Ελλάδα” με το παράθεμα από την περίφημη συνάντηση του δυτικού ταξιδιώτη στην Πάτμο με τον ορθόδοξο μοναχό· ένα στιγμιότυπο που αναδεικνύει και το κύριο πρόβλημα γύρω από την ιστορική επανεκτίμηση του Διαφωτισμού σε σχέση με τον Ορθόδοξο κόσμο, καθώς και τη διερεύνηση της άποψης του Διαφωτισμού για την Ορθοδοξία. Κύρια πηγή της μελέτης αποτελούν τα έργα της ταξιδιωτικής φιλολογίας των διαφωτιστών του 18ου αιώνα, όπως του Choiseul-Gouffier, του J. Glen King, του W.Coxe κ.ά., καθώς και το έργο του Βολταίρου. Η εικόνα του ορθόδοξου κλήρου μαζί

με τη βυζαντινή αισθητική και τεχνοτροπία αποτελούν ένα κόσμο αλλότριο για τους δυτικούς διαφωτιστές του 18ου αιώνα και η εντύπωση αυτή συχνά οδηγούσε σε παρανοήσεις και συγχύσεις σχετικά με τον χαρακτήρα της θρησκευτικής και γενικότερα της πνευματικής και πολιτισμικής ζωής και κληρονομιάς της Ανατολικής Ευρώπης. ■

Newsletter for the History of Science in Southeastern Europe

Published by the History of Science Programme,

Institute for Neohellenic Research, National Hellenic Research Foundation

No 4, April 2000, no 5, November 2001.

Kυκλοφόρησαν το τέταρτο και πέμπτο τεύχος του *Newsletter for the History of Science in Southeastern Europe*.

Περιεχόμενα:

4ο τεύχος:

1) Unification of Scientific Europe, 2) Congress: History of Technology, 3) Publications in Turkey, 4) Activities in Romania, 5) Serbian History of Science Books, 6) Re-approaching Clio, 7) The journal Asclepius, 8) Humanities in Bulgaria, 9) Symposium: Ottoman Empire.

5ο τεύχος:

1) Science and cultural diversity, 2) New Council of IUHPS/DHS, 3) Ircica publication, 4) Biological sciences in Bulgaria, 5) A proposal, 6) Greek-Yougoslav research project, 7) Lexicon of technical museums, 9) Balkan scientific relations, 10) Charity prize in Bulgaria, 11) Activities in Romania, 12) The Sciences in Europe, 13) Pantelis Nicolacopoulos, 14) Scientific Instrument Symposium.

■

Δημήτρης Δημητρόπουλος - Ευδοκία Ολυμπίου,

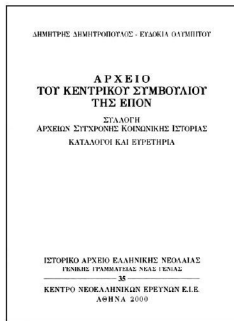
Αρχείο του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ.

**Συλλογή Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας. Κατάλογοι και Ευρετήρια,
Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας/ΓΓΝΓ, αρ. 35, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2000,
262 σελ.**

Η Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων (ΕΠΟΝ) σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ίδρυσή της στις 23 Φεβρουαρίου 1943, έγινε η μαζικότερη οργάνωση νεολαίας που έδρασε στα χρόνια της κατοχής, με εκτεταμένο δίκτυο τοπικών οργανώσεων - που κάλυπτε όχι μόνο τις μεγάλες πόλεις αλλά και το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής υπαίθρου- και με σημαντική συμμετοχή στην ένοπλη Αντίσταση μέσα από τις γραμμές του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ). Το Αρχείο του Κ.Σ. της ΕΠΟΝ, που φυλάσσεται σήμερα στα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (Α.Σ.Κ.Ι.), αφορά τη δράση της οργάνωσης στα χρόνια της Κατοχής, τη στάση και τη συμμετοχή της στα Δεκεμβριανά και τις δραστηριότητές της κατά τη διάρκεια των πρώτων μηνών του 1945. Διασώθηκε μετά από πολλές περιπέτειες, ενώ τμήμα του καταστράφηκε ή έχει υποστεί μεγάλη φθορά μετά τον 30χρονο ενταφιασμό του σε τενεκέδες στον κήπο μιας βίλας στην Εκάλη.

Στο βιβλίο περιλαμβάνονται κατάλογοι και ευρετήρια του παραπάνω αρχείου. Το αρχειακό υλικό έχει κατανεμηθεί στις ακόλουθες έξι ενότητες: Α. Έγγραφα Κ.Σ. και τοπικών οργανώσεων (1-446). Β. Έγγραφα στρατιωτικών σωμάτων (1-408). Γ. Έγγραφα άλλων οργανώσεων (εκτός της ΕΠΟΝ) (1-53). Δ. Ποικίλα (πολιτιστικά, σπουδαστικά, μαθήματα, ποιήματα, φυλλάδια της ΕΠΟΝ κ.λπ.) (1-108). Ε. Προκηρύξεις (1-486). ΣΤ. Περιοδικές εκδόσεις (περιοδικά και εφημερίδες) (1-220). Η κατανομή του αρχειακού υλικού των τοπικών οργανώσεων και των ένοπλων σωμάτων ΕΛΑΣ-ΕΠΟΝ σε ενότητες και υποενότητες παρακολουθεί την οργανωτική διάρθρωση της ίδιας της οργάνωσης. Το έγγραφο αποτελεί τη βασική ταξινομητική μονάδα για τις ενότητες (Α), (Β), (Γ), (Δ), (Ε). Κάθε ενότητα έχει χωριστή αρίθμηση και διαιρείται σε υποενότητες ανάλογα με τον εκδότη, τον τύπο και το περιεχόμενο των εγγράφων. Στην ενότητα (ΣΤ) οι περιοδικές εκδόσεις κατατάχθηκαν αλφαβητικά βάσει του τίτλου τους.

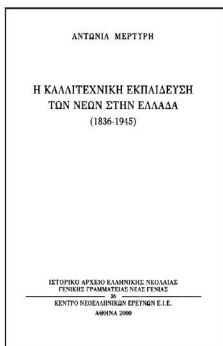
Η έκδοση συνοδεύεται από αναλυτικό κατάλογο των εγγράφων, εντύπων και περιοδικών εκδόσεων, από ευρετήρια ονομάτων, τόπων και οργανώσεων – φορέων καθώς και από την αναγκαία εικονογράφηση.

Αντωνία Μερτύρη,

Η καλλιτεχνική εκπαίδευση των νέων στην Ελλάδα (1836-1945),

Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολογίας / ΓΓΝΓ, αρ. 36, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2000,
703 σελ.

Το βιβλίο εξετάζει την ιστορία της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών της Αθήνας από τη σύστασή της ως τμήματος της Ακαδημίας Τεχνών και Επαγγελματιών, που υπήρξε πρόδρομος του Πολυτεχνείου, μέχρι την εξέλιξή της σε ανεξάρτητο πανεπιστημιακό ίδρυμα. Παράλληλα παρακολουθεί την πορεία, την εξέλιξη και τις σπουδές των καλλιτεχνών (ζωγράφων, γλυπτών, χαρακτών), οι οποίοι διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην ελληνική τέχνη κατά τον 19ο και ως τα μέσα του 20ού αιώνα.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος αναπτύσσονται οι απόπειρες δημιουργίας τεχνικής εκπαίδευσης κατά την καποδιστριακή περίοδο, δίδεται το χρονικό ίδρυσης του Σχολείου των Τεχνών και η εκπαιδευτική του φυσιογνωμία κατά την περίοδο 1836-1843, οι αλλαγές που συντελούνται κατά την περίοδο που λειτουργούσε υπό τη διεύθυνση του Λύσανδρου Καυταντζόγλου, ενώ παρουσιάζονται οι μαθητές και οι δάσκαλοι του σχολείου κατά την περίοδο αυτή. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται η εξελικτική πορεία του Σχολείου από την εποχή έξωσης του Όθωνα μέχρι τον πλήρη διαχωρισμό του τμήματος Τεχνών από τα τμήματα αρχιτεκτόνων και μηχανικών του Πολυτεχνείου κατά το 1910. Το τρίτο μέρος του βιβλίου πραγματεύεται την καλλιτεχνική εκπαίδευση των νέων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου και το ρόλο που διαδραμάτισε η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών κατά την κρίσιμη αυτή περίοδο. Το βιβλίο συνοδεύεται από παράρτημα στο οποίο δημοσιεύονται 20 τεκμήρια σχετικά με το θέμα της μελέτης και αναλυτικό ευρετήριο.

